

Lessen van de Titanic

Ype Wijnia en John de Croon

13 april 2012

Het kan bijna niemand zijn ontgaan: het is dit jaar 100 jaar geleden dat de Titanic op een ijsberg liep en zonk. Om precies te zijn, dat gebeurde in de nacht van 14 op 15 april 1912. Op dit jubileum extra allure te geven wordt de monumentale film van James Cameron dit weekend opnieuw uitgebracht, in 3D nota bene. Maar omdat men kennelijk bang was dat dat toch niet zoveel aandacht zou trekken heeft men James Cameron, de regisseur, eerst maar eens naar het diepste punt op aarde gestuurd (als 2^e bezoek ooit). Dat men niet zeker was van grote bezoekersaantallen is niet zo vreemd, zelfs de hoofdrolspeelster bekende dat ze acuut lichamelijk onwel wordt als ze de titelsong hoort¹. Maar is de hele aandacht die nu weer aan de ramp met de Titanic gegeven wordt nu echt alleen maar een marketing stunt of raakt de tragedie ons ook op een andere manier? Met andere woorden, wat is er nu precies zo interessant aan de Titanic?

De eerste verklaring die dan in je hoofd opkomt is dat de ramp zoveel aandacht krijgt omdat er zoveel mensen bij omkwamen. Van de 2223 passagiers kwamen er 1522 om het leven. Dat zijn natuurlijk heel veel mensen, maar een snelle zoektocht op het internet levert het ontnuchterende resultaat dat de ramp nog niet eens bij de top tien van de grootste scheepsrampen hoort. Bij de grootste ramp ooit (de MV Wilhelm Gustloff) kwamen volgens schattingen ruim 9000 mensen om. Nu gebiedt de eerlijkheid wel te zeggen dat de meeste grote scheepsrampen een gevolg van oorlogshandelingen waren. Maar ook als alleen naar scheepsrampen in vreedstijd gekeken wordt, dan scoort de Titanic “slechts” een vijfde plek. De grootste van deze ranglijst is zelfs nog redelijk recent, de MV Doña Paz in de Filippijnen in 1987 met (geschat) meer dan 4000 slachtoffers. Bij een botsing met een olietanker brak vrijwel onmiddellijk brand uit en van beide schepen werden slechts 26 mensen in totaal gered. En alhoewel voor ons beiden deze ramp in onze jeugd plaatsvond, hebben we er geen andere herinnering aan dan dat wel eens op het nieuws was dat ergens ver weg een overbevolkte veerboot gezonken was waarbij een onbekend aantal mensen omkwam. Omvang van de ramp alleen is dus blijkbaar geen reden waarom iets blijft.

Een andere verklaring voor de aandacht kan liggen in het feit dat de Titanic zonk op de eerste reis, de zogeheten Maiden Voyage. Dat is inderdaad wel iets bijzonders. De meeste schepen houden het immers langer vol dan een paar dagen. Er is wel een aantal schepen die het nog korter volhielden dan de Titanic. Het meest dramatische voorbeeld hiervan heeft een eigen museum in Stockholm. Dit betreft de Vasa, het beoogde vlaggenschip van de Zweedse marine, dat alle andere schepen in de schaduw moest stellen. Helaas zonk het al binnen een paar minuten nadat de eerste serieuze windvlaag de zeilen had doen opbollen, nog steeds in zicht van het vertrekpunt. Ook dit schip krijgt nog steeds veel aandacht, naar verluidt zijn er sinds het schip in 1961 tentoongesteld werd 29 miljoen bezoekers geweest.

Maar de echte verklaring voor de aandacht die de Titanic nog steeds krijgt is natuurlijk dat het een onzinkbaar schip was dat zonk. Of eigenlijk, dat het een onzinkbaar schip was, dat zonk op de eerste reis en dat er een hoop mensen bij omkwamen omdat er onvoldoende reddingsboten waren om iedereen veilig van boord te krijgen. Er waren wel genoeg zwemvesten, maar daar heb je niet zoveel aan in water waarin ijsbergen drijven. Daar raak je namelijk onderkoeld in slechts een paar minuten. Wat natuurlijk ook meehielp aan de collectieve herinnering was dat er fantastische menselijke drama's speelden. De kapitein was niet met zijn eerste reis bezig maar met zijn laatste: na terugkeer in Europa zou hij met pensioen gaan. De kapitein ging uiteindelijk ten onder met zijn schip², net als de ontwerper die ook aan boord was. Ook was de topman van de rederij aan boord en die zou volgens geruchten (uiteindelijk niet waar) voor zichzelf als eerste een plekje op een reddingsboot hebben geregeld. Tot

¹ <http://www.nu.nl/achterklap/2776000/kate-winslet-kotst-van-titanic-lied.html>

² Een heel contrast met de Costa Concordia van vrijdag 13 januari 2012, waar de kapitein als eerste van boord ging.

slot was het beeld van de zinkende Titanic natuurlijk zeer herkenbaar. De achtersteven stak ver boven het water uit en het schip brak met veel geweld doormidden voordat het volledig ten onder ging.

Wat kunnen we nu als asset managers uit de ramp met de Titanic leren? De eerste les is misschien wel dat er niet zoiets bestaat als een onfeilbare asset. Soms lijkt het een goed idee om de robuustheid van een asset te verhogen, maar dat kan averechts uitpakken. Door aan te nemen dat iets niet stuk gaat wordt namelijk niet meer nagedacht over wat je moet doen als het toch stuk gaat. Dat kan tot gevolg dat de gevolgen veel groter worden. Dat zie je bijvoorbeeld bij onderdelen die gegarandeerd nooit stuk gaan. Als ze dan toch stuk gaan blijken ze vaak verschrikkelijk lastig te vervangen. Een vergelijkbaar paradoxaal resultaat heeft men ondervonden in de bestrijding van bosbranden in Californië. Daar werden kleine brandjes heel fanatiek geblust, maar daardoor bleef zoveel brandbaar materiaal achter dat het toen een grote bosbrand uitbrak deze onmogelijk te beheersen bleek. Ook de discussie over kernenergie die sinds de ramp in Fukushima weer gevoerd wordt kan je in dit licht zien. De centrale was robuust gebouwd en voldeed aan hoge veiligheidseisen, maar het bleek onmogelijk de schade te beheersen nadat de grenzen overschreden waren.

Een tweede les is dat je in geval van nood onmiddellijk moet handelen. Wachten totdat zeker is dat de ramp gaat plaatsvinden laat soms maar heel weinig tijd om nog te reageren. Op de Titanic weigerden veel mensen plaats te nemen in de reddingsboten omdat het schip nog nauwelijks slagzij maakte. Je gaat toch niet in een klein wankel reddingsbootje zitten als je ook op een groot, robuust en onzinkbaar schip kunt blijven? Bovendien was er ook slecht getraind op het gebruik van de reddingsmiddelen. Dat was sowieso niet erg gebruikelijk in die tijd, maar op een onzinkbaar schip was het natuurlijk ook een beetje overbodig.

Maar de belangrijkste les is toch wel te vinden in de woorden van onze grote filosoof Johan Cruijff:

Elk nadeel heb zijn voordeel.

Het zinken van de Titanic mag dan wel een enorme tragedie zijn geweest, de film Titanic heeft een record evenarend aantal van 14 Oscarnominaties en 11 Oscars gehaald, en was gedurende 12 jaar de meest opbrengende film ooit. Al zou Kate Winslet waarschijnlijk liever mee ten onder gaan dan nog een keer naar Celine Dion te moeten luisteren.